

Varstvo močvirske sklednice na Ljubljanskem barju 2020

Besedilo: Sara Strah in Leon L. Zamuda Foto: Sara Strah

Ljubljansko barje nudi dom marsikateremu organizmu. Ena izmed bolj skrivnostnih prebivalk tega območja je edina avtohtona vrsta želve celinskih voda pri nas – močvirska sklednica (*Emys orbicularis*). V sklopu projektnih aktivnosti Herpetološkega društva, ki so v 2020 potekale na območju Gmajnice–Curnovec, smo zbrali nekaj novih podatkov in zanimivosti, ki nam bodo lahko v prihodnje koristili pri varovanju te »... za domačo favno zelo interesantne in zelo redke plazilke«, kot jo navaja že sto let stara *Spomenica*.

Kot že nekaj let poprej so v sklopu društvenega projekta Varstvo gnezdišč močvirske sklednice na območju Ljubljanskega barja 2020, ki ga je sofinancirala Mestna občina Ljubljana, potekale različne aktivnosti. Med drugim smo petim samicam močvirske sklednice namestili oddajnike in jim z radijsko (VHF – ang. *Very High Frequency*) telemetrijo s sprejemnikom sledili v maju, juniju in juliju. Na takšen način smo odkrili štiri gnezda, ki smo jih zaščitili s kovinsko mrežo, napeto neposredno nad gnezdom. Ta ukrep zagotavlja dodatno zaščito jajcem v gnezdu pred morebitnimi plenilci (lisice, jazbeci ...).

Močvirske sklednice na območju Gmajnice–Curnovec ogrožajo predvsem intenzifikacija kmetijstva, oranje, uporaba težke kmetijske mehanizacije, gnojenje in novi nanosi zemlje na območja gnezdenja. Ljudje smo v to okolje zanesli tudi več tujerodnih invazivnih vrst rastlin, kot sta zlata rozga (*Solidago* sp.) in žlezava nedotika (*Impatiens glandulifera*). Te zasenčujejo potok Curnovec ter njegove kanale in bregove, ki predstavljajo življenjski prostor sklednice. Invazivne rastline vse bolj preraščajo tudi opuščene obdelovalne površine, ki jih lahko samice uporabijo za odlaganje jajc. Prav tako jo ogrožajo v naravo izpuščene tujerodne invazivne vrste želv, ki zasedajo podobno ekološko nišo in s svojo agresivnostjo izpodrivajo močvirsko sklednico. Pri nas je najbolj razširjena okrasna gizdavka (*Trachemys scripta*) s podvrstama rdečevratka (*T. s. elegans*) in rumenovratka (*T. s. scripta*). Prodaja teh dveh podvrst je v Sloveniji od leta 2016 sicer prepovedana, vendar sta

Samica močvirske sklednice na žitnem polju.

zaradi izpustov v naravo pri nas splošno razširjeni in se tam tudi uspešno razmnožujeta.

Velik dejavnik ogroženosti močvirske sklednice na območju Gmajnice–Curnovec predstavlja tudi fragmentiranost habitata, ki je posledica gostega omrežja cest in železnice. Že v preteklih letih smo pri telemetrijskem spremljanju samic opazili, da nekaj želv v obdobju odlaganja jajc migrira čez precej prometne ceste, med drugim tudi čez avtocestni izvoz. Vsako prečenje železnice ali ceste je za želvo lahko usodno, kar se je v preteklosti že zgodilo. Dve samici, vključeni v letošnjo telemetrijo, smo spomladi nekajkrat našli v neposredni bližini železniške proge. Eno izmed njiju smo junija 2020 našli

Samica, najdena na železniški progi, s poveženo anteno oddajnika.

sredi železniških tirov. Imela je poveženo anteno oddajnika, sama pa je bila na srečo nepoškodovana. Druga samica je na nasipu pred progo tri večere neuspešno kopala luknjo, da bi vanjo odložila jajca. Nasip se je, verjetno zaradi nasute prsti in kamenja različnih velikosti, izkazal za neprimerno mesto za gnezdenje močvirske sklednice. Upamo, da se bodo iz štirih v projektu zabeleženih gnezd, ki so na primernejših mestih, spomladi 2021 uspešno izvalili mladiči.

S tovrstnimi aktivnostmi želimo v društvu izboljšati varstvo te ogrožene vrste in spodbuditi aktivno upravljanje njenih habitatov. Namen takšnih projektov je zbiranje podatkov oz. krepitev poznavanja biologije vrste. Uspeh je vsako najdeno in zavarovano gnezdo in s tem povečanje gnezditvene uspešnosti.

Močvirska sklednica je v Sloveniji zavarovana vrsta, po *Pravilniku o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam* pa je opredeljena kot prizadeta vrsta. To pomeni, da njen dolgotrajni obstanek, ne samo na območju Gmajnice–Curnovec, temveč na območju celotne Slovenije, ni verjeten, če ne odstranimo vedno večjih ogrožajočih dejavnikov. ☘